

UCHWAŁA Nr XXIX/112/09
RADY GMINY MARKOWA
z dnia lipca 2009 r

zmieniająca UCHWAŁĘ Nr XXIV/149/09 z dnia 29 stycznia 2009 roku **w sprawie uchwalenia Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych .**

Działając na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (tekst jedn. Dz.U. z 2001 roku Nr 142, poz.1591 z późn., zm.) oraz art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (tekst jedn. Dz.U. z 2008 roku Nr 115, poz. 728) **RADA GMINY MARKOWA postanawia co następuje:**

§ 1

W Uchwale Nr XXIV/149/09 Rada Gminy Markowa z dnia 29 stycznia 2009 r w sprawie uchwalenia Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych wprowadza się następujące zmiany:

W rozdziale:

II. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA GMINY MARKOWA

w podrozdziale **2.2 Sytuacja demograficzna** dodano opis gospodarstw domowych w brzmieniu:

W gminie Markowa przeważającą większość mieszkań stanowi budownictwo jednorodzinne. Większość budynków mieszkalnych jest wyposażona w podstawową infrastrukturę, tzn. energia elektryczna, woda i gaz. Rozbudowywana jest sieć kanalizacji sanitarnej, gdyż obecnie objęta jest tylko wieś Markowa. Mieszkańcy mają możliwości korzystania z sieci telefonii przewodowej i bezprzewodowej. Coraz więcej rodzin korzysta z Internetu.

W skład wyposażenia gospodarstw domowych wchodzi przedmioty i urządzenia o różnym charakterze, służące zaspokajaniu potrzeb podstawowych jak lodówki, pralki itp., potrzeb związanych z kulturą i rozrywką jak sprzęt audio i wideo, bądź zaspokajające wiele

różnych potrzeb np. komputery. Niektóre z tych dóbr mogą też mieć znaczenie prestiżowe lub być symbolami zamożności czy luksusu np. kamery wideo, kuchnie mikrofalowe, zmywarki do naczyń. Przy omawianiu wyposażenia gospodarstw domowych trzeba również uwzględnić posiadanie samochodów, które mogą świadczyć o statusie społecznym czy osiągniętym poziomie materialnym poszczególnych rodzin.

Układ dróg, (które wymagają modernizacji) pozwala na szybkie połączenia zarówno pomiędzy miejscowościami gminy, jak i dojazd do głównych szlaków komunikacyjnych. Ciągłego doskonalenia, tak w sferze technicznej, jak i mentalności mieszkańców wymaga system selektywnej zbiórki odpadów.

W rozdziale:

III. POMOC SPOŁECZNA W ASPEKCIE WYSTĘPUJĄCYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE MARKOWA

scharakteryzowano zjawisko dziedziczenia biedy dodając tekst o brzmieniu:

Niepokojącym zjawiskiem staje się dziedziczenie biedy i negatywnych wzorców. W złożonej rzeczywistości społecznej, tam gdzie występują ubóstwo, bezrobocie i uzależnienia szczególnie dramatyczny jest los dzieci. Wychowują się często przy tym w dysfunkcyjnych rodzinach. Dzieci bywają niedożywione i zaniedbane, doświadczają przemocy ze strony dorosłych. Poza tymi oczywistymi niedostatkami należy zauważyć, że warunki finansowe w dużym stopniu decydują o szansach edukacyjnych młodego pokolenia. Dzieci z biednych rodzin zagrożone są dziedziczeniem biedy i negatywnych wzorców społecznych, ponieważ wrażliwe są na środowisko, w którym zanikają wzorce społeczne. Powoduje to zjawisko dziedziczenia ubóstwa i dysfunkcji występujących w rodzinie. Dlatego tak ważne są działania, zarówno w sferze edukacji i profilaktyki, jak i w systemie świadczeń pieniężnych. Uzupełnieniem działań na rzecz dziecka jest akcja dożywiania dzieci w szkołach oraz wyposażania ich w niezbędne przybory szkolne.

Pomimo udzielania wsparcia rodzinom w kryzysie, nie zawsze udaje się przezwyciężyć wszystkie problemy.

Znaczącą część klientów Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej stanowią rodziny, w których występują problemy z wypełnianiem funkcji opiekuńczo – wychowawczych. Najczęściej łączy się to z innymi dysfunkcjami takimi jak: uzależnienie od alkoholu, bezrobocie, przemoc domowa. Problem bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego nasila się też w rodzinach

niepełnych i wielodzietnych. Dzieci i młodzież z takich rodzin nie są w stanie samodzielnie przeciwstawić się trudnej sytuacji, z drugiej strony nie mają możliwości nabywania umiejętności społecznych, które w przyszłości zapobiegłyby powstaniu ubóstwa i wykluczeniu ich własnych rodzin. Prowadzi to w wielu przypadkach do zjawiska „dziedziczenia biedy” i korzystania ze wsparcia Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej przez kolejne pokolenia. Bieda oznacza egzystencję na poziomie uniemożliwiającym zaspokojenie potrzeb w sposób, który jest dostępny większości społeczeństwa. Badania pokazują, że substandardowe warunki życia są dziedziczone z pokolenia na pokolenie.

Bieda istniała od zawsze, we wszystkich typach społeczeństw, jednak, kiedy ostatnio mówimy o biedzie mamy na myśli głównie społeczeństwa kapitalistyczne, ponieważ gospodarka rynkowa produkuje biedę w sposób nieunikniony. W społeczeństwie kapitalistycznym wygrać mają ci, którzy są lepsi, zaś ci, którzy nie są w stanie sprostać wymaganiom rynkowym – odpadają. Procesu międzypokoleniowego dziedziczenia biedy całkowicie wyeliminować się nie da, ale można go zmniejszać. I jest to rola przede wszystkim polityki państwa – głównie polityki edukacyjnej, ale także społecznej, rodzinnej.

Bieda wśród dzieci w Polsce jest jednym z najważniejszych problemów społecznych w naszym kraju. To, jak państwo traktuje dzieci, stanowi papierek lakmusowy jego poziomu cywilizacyjnego. Przeciwdziałanie biedzie wśród dzieci powinno wynikać nie tylko z moralnego obowiązku, ale przede wszystkim z dobrze rozumianego, długoterminowego interesu społecznego. Dzieci żyjące w biedzie nie są w stanie zdobyć dobrej pracy, gdy dorosną i w rezultacie traci na tym całe społeczeństwo.

To, że wzrost gospodarczy zmniejszy problem biedy jest oczywiście mitem. Od roku 1992 w Polsce mamy do czynienia ze stałym wzrostem gospodarczym, a jednocześnie wzrasta procent ludności ubogiej. Problem biedy nie jest tylko problemem ekonomicznym, ale przede wszystkim – politycznym. To politycy decydują o tym, poprzez tworzenie określonej polityki edukacyjnej, zatrudnienia, mieszkaniowej itd. Decydują, bowiem, obok rynku, o kosztach utrzymania obywateli. Kolejnym mitem jest to, że powstawanie nowoczesnych zakładów pracy na terenie miasta czy gminy przyczynia się do zmniejszania biedy. Na rynku pracy występuje segmentacja – nowoczesne firmy zatrudniają lepiej wykształconych, a biedni zazwyczaj nie mają odpowiednich kwalifikacji i cech poszukiwanych przez pracodawców.

W walce z ubóstwem i biedą ważną rolę odgrywają również organizacje pozarządowe, z którymi GOPS w Markowej współpracuje. Do najważniejszych partnerów społecznych w tym zakresie należą: Podkarpackie Stowarzyszenie „PORTA” oraz Akcja Katolicka.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej ściśle współpracuje także z instytucjami występującymi na terenie gminy, takimi jak: Urząd Gminy, Rada Gminy, Posterunek Policji, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, szkoły i parafia.

Rozdział **IV** otrzymał brzmienie:

IV MAPA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY MARKOWA

Zdiagnozowano tutaj m.in. problematykę rodzin niewydolnych wychowawczo.

Podrozdział **4.1 Problemy rodziny** uzupełniono o tekst w następującym brzmieniu:

Problemy społeczne to przede wszystkim obowiązek i wyzwanie dla rządzących. Brak dążenia do ich rozwiązywania będzie powodował zagrożenia we wszystkich sferach życia społecznego całego państwa. Śledząc przebieg polityki prowadzonej w Polsce, można z łatwością zauważyć, że dotychczasowe rządy Polski wprowadziły system selekcji ludności polskiej. System ten bezpowrotnie spycha część społeczeństwa polskiego na margines nie dając w zamian żadnej możliwości godnego życia, które jest niezbywalnym prawem każdego człowieka. Już ponad 22 miliony Polaków żyje na skraju nędzy przysłowiowo ledwo wiążąc koniec z końcem. Dzieje się tak, dlatego, iż ze wzrostu gospodarczego nie korzystają zwykli obywatele. Coraz bogatsze stają się elity polityczne i gospodarcze. Jednocześnie powiększa się grupa osób biednych i żyjących na granicy ubóstwa. Różnice w dochodach w Polsce są o wiele większe niż w bogatszych krajach zachodnich. Powiększające się zróżnicowanie zarobków spowodowało, że liczba osób uzyskujących dochody na poziomie minimum socjalnego zwiększyła się drastycznie z niecałych 8 milionów w 1991 roku do ponad 22 milionów w 2003 roku i ciągle rośnie. Liczba osób żyjących w skrajnej nędzy wzrosła w tym samym okresie z prawie 2 milionów do 4,5 miliona. Rosnąca stale grupa bezrobotnych powoduje walkę na rynku pracy nie o pracowników, ale o pracę. Korzystający z tego pracodawcy rozwijają i bogacą swoje firmy nie przez profesjonalnie wykonywanie swoich towarów i usług, lecz przez coraz to większe wykorzystywanie swoich pracowników.

Problemy społeczne to problem makrospołeczny. Walka z nim powinna być prowadzona systemowo na wszystkich szczeblach administracji państwowej. Ludzi żyjących na marginesie nie można pozostawić samym sobie, bo prawo do poszanowania godności gwarantuje im Konstytucja naszego kraju.

W rozdziale dodano podrozdział **4.2.** w brzmieniu:

4.2 Struktura rodzin z uwzględnieniem liczby rodzin i dzietności. Ponadto opisano gospodarstwa domowe z podziałem rodzin. Ukazano również zjawisko uzależnienia od alkoholu wg. opinii respondentów zamieszczając tekst następującej treści:

Rodzina jest podstawową częścią społeczeństwa, w której człowiek uczy się reguł funkcjonowania w rzeczywistości, dzięki której poznaje tradycję i kulturę społeczeństwa, w którym przyszło mu funkcjonować. W niej każdy przyswaja zasady pełnienia ról społecznych jemu przypisanych. Najistotniejszą sprawą jest, więc prawidłowe funkcjonowanie rodziny tak, aby przygotowała ona członka społeczeństwa postępującymi zgodnie z powszechnie uznawanymi zasadami. Rodzinę tworzą osoby powiązane dwoma, a najczęściej trzema rodzajami stosunków. Jeden układ występuje między małżonkami na mocy ich wzajemnej decyzji wspólnego życia, popartej najczęściej aktem prawnym, obrzędem religijnym itp. Drugi układ tworzą stosunki między małżonkami, którzy stają się rodzicami, a ich dziećmi. Mogą to być dzieci naturalne, czyli powiązane z rodzicami więzami krwi, bądź przysposobione, czyli powiązane więzami prawnymi, które są dopełniane więzami osobowymi.

Te dwa podstawowe układy stosunków mogą być i najczęściej są, wzbogacane kolejnym, trzecim, które powstaje między rodzeństwem w przypadku większej liczby dzieci niż jedno dziecko w rodzinie. Te trzy układy stosunków są ze sobą ściśle powiązane, wzajemnie się przenikają i dopełniają.

Rodzina to zbiór faktów różnej natury: biologicznych, psychologicznych, ekonomicznych, pedagogiczno - wychowawczych, aksjologicznych, socjalizacyjnych, kulturowych, itd. To zbiór swoistych wartości, norm, modeli, wzorów zachowań, które wyzwalają określone sposoby myślenia, reakcje uczuciowe, spostrzeganie siebie i świata, oceny przeszłości, teraźniejszości i przyszłości przekazywane w ramach między pokoleniowej transmisji. Rodzina to najbardziej naturalne środowisko wychowawcze.

Rodziny dzielimy na:

- Małe - rodzina nuklearna: rodzice i dzieci zamieszkujące pod wspólnym dachem, prowadzące jedno gospodarstwo domowe.
- Duże - krąg rodzinny: rodzice, dzieci, ciotki, wujowie, dziadkowie, kuzyni zamieszkujący wspólnie wraz z głową rodziny, prowadzący wspólne gospodarstwo domowe.
- Rody - klany rodzinne: krewni w linii prostej i w liniach bocznych,

- nie koniecznie razem mieszkający, ale posiadający wspólny etos, wartości, którymi żyją.
- Rozproszone duże rodziny - rodzina mała oraz członkowie rodziny dużej, mieszkający oddzielnie.
- Zredukowane duże rodziny - rodzina mała i dziadkowie.

Ze względu na liczbę pokoleń wyróżniamy rodziny:

- o Jedn pokoleniowe (sami rodzice),
- o Dwupokoleniowe (rodzice z dziećmi),
- o Trzypokoleniowe (rodzice, dzieci, dziadkowie).

Ze względu na kompletność członków rodziny można je podzielić jako:

1. Pełna: naturalna, zrekonstruowana (jeden nowy rodzic, np. po rozwodzie

- lub śmierci), przysposobiona (adopcyjna), zastępcza (sprawuje prawną opiekę nad dzieckiem, przyznawaną przez sąd), kontraktowa (zawsze gotowa przyjąć dzieci
- na jakiś czas).

2. Niepełna: sieroca (brak rodziców na skutek śmierci, opiekę nad dziećmi przejmują krewni), pół sieroca (śmierć jednego rodzica), rozbita (rozwód, separacja, porzucenie, wyjazd jednego rodzica za granicę), samotna matka niezamężna.

Ze względu na ilość dzieci wyróżniamy rodziny:

- bezdzietne,
- z jednym dzieckiem,
- z dwójką dzieci,
- z trójką dzieci,
- z czwórką dzieci i powyżej.

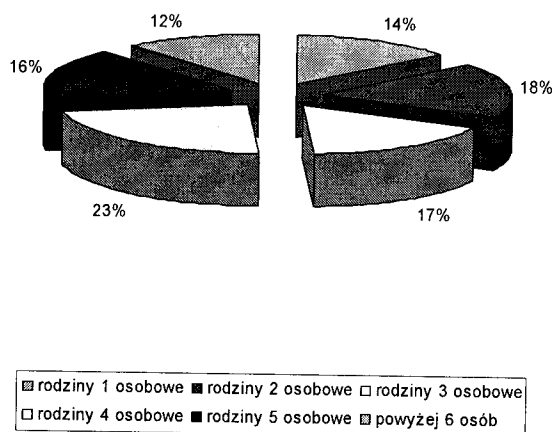
Z przeprowadzonego sondażu jaki przeprowadzono na terenie Gminy w 1649 rodzinach wzięło udział 5632 osoby, co stanowi 84% ogółu osób zamieszkujących teren Gminy.

Według sondażu wynika, że:

- rodzin 1 osobowych jest - 242, co stanowi 14% ,
- 2 osobowych jest 307 – 18 %,
- 3 osobowych 273 -17 %,
- 4 osobowych 373 -23 %,
- 5 osobowych 259 – 16 %,
- powyżej 6 osób 195 – 12 %.

Dane procentowe przedstawiono na poniższym rysunku.

Rysunek 8 *Struktura rodzin*

Źródło: dane GOPS

Można wnioskować, że osoby zamieszkujące samotnie lub rodziny bez dzieci stanowią ok. 32 % ogółu rodzin.

Przyczynami problemów współczesnych rodzin jest między innymi pogorszenie położenia ekonomicznego, czyli bezrobocie, niskie płace, wzrost kosztów utrzymania i kształcenia. Czynniki te wpływają negatywnie na rodzinę i jej rozwój, ponieważ zdobywanie środków utrzymania rodziny jest bardzo czasochłonne i czasami rodzice zaniedbują obowiązki np. wychowawcze wobec dzieci.

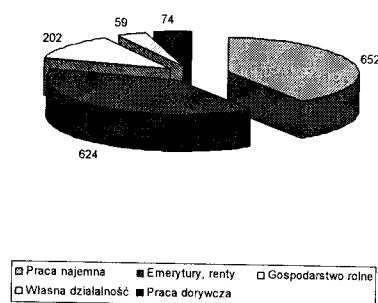
Kolejną i częstą przyczyną rozpadu rodziny jest nasilenie zjawiska patologicznych. Między innymi alkoholizm jednego ze współmałżonków, czyli uzależnienie od alkoholu. Alkoholizm niszczy wszystkie obszary życia człowieka, czyli rodzinę, pracę, itp. Alkoholizm może dotknąć każdego bez względu na wiek, wykształcenie, płeć, poziom intelektualny czy uprawiany zawód. Każdemu choremu potrzebna jest pomoc i leczenie głównie przy pomocy psychoterapii. Członkowie rodziny alkoholika wymagają leczenia tak jak i sam alkoholik, jednak dzięki leczeniu powinna ona rozwiązywać swoje problemy i zacząć żyć swoim własnym życiem. Często z alkoholizmem wiąże się przemoc w domu. Przemoc wpływa negatywnie na postrzeganie świata szczególnie przez dzieci. Członek rodziny odpowiedzialny za przemoc traktowany jest jak przestępca i może zostać skazany na karę więzienia. Jednak najważniejsza jest pomoc ofiarom przemocy w rodzinie. Muszą one od

nowa odbudować swój świat z pomocą psychologa, pełen pozytywnych wartości oraz bezpieczeństwa.

Na terenie gminy Markowa problem uzależnienia od alkoholu respondenci wykazali jako trzeci z dominujących problemów na terenie gminy. Największym problemem występującym w rodzinach wg deklaracji osób biorących udział w sondażu jest niski dochód – 447 rodzin, drugie miejsce wskazało bezrobocie – 356 rodzin, a kolejne miejsce zajmuje uzależnienie od alkoholu wskazane przez 121 rodzin.

Głównym źródłem utrzymania tych rodzin wg deklaracji sondażowych stanowi praca najemna – 652 rodzin (40 %), na drugim miejscu są emerytury i renty – 624 rodzin (37 %), zaś jako główne źródło dochodu tylko 202 rodzin (12 %) deklaruje gospodarstwo rolne. Z własnej działalności utrzymuje się 59 rodzin, zaś 74 rodziny z pracy dorywczej. Powyższe dane zawarte są na rysunku poniżej.

Rysunek 9 Źródło utrzymania rodzin

Źródło: dane GOPS

W rozdziale IV dodano podrozdział - **4.6. Bezdomność** w brzmieniu:

Problem bezdomności w Polsce staje się coraz poważniejszy. Spowodowane jest to przemianami społeczno ustrojowymi, związanymi z pojawieniem się zjawiska bezrobocia, eksmisjami „na bruk”, likwidacją hoteli robotniczych, zapaścią na rynku mieszkaniowym. Pomoc bezdomnym, są na skutek złej sytuacji finansów państwa (ograniczone środki na pomoc społeczną) mocno ograniczone. Trudności napotykają działania zapobiegające poszerzaniu się zjawiska oraz programy wyprowadzania z bezdomności, co spowodowane

jest wysoką stopą bezrobocia. Bez poprawy ogólnej sytuacji gospodarczej kraju trudno liczyć zatem na rozwiązanie tej kwestii.

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, pomoc bezdomnym należy do zadań własnych gminy. Pomoc ta może mieć formę udzielenia schronienia, posiłku, ubrania, a także zasiłku celowego na leczenie. Gminy mogą zlecać wykonywanie tych zadań organizacjom pozarządowym. Jednymi z najbardziej znanych ogólnopolskich organizacji specjalizujących się w tym zakresie są Towarzystwo Pomocy im. Św. Brata Alberta oraz założone przez Marka Kotańskiego Stowarzyszenie „Monar” i jego wyspecjalizowana jednostka organizacyjna „Markot”.

Problem bezdomności został uznany za na tyle poważny, że w 2000 roku w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej opracowano resortowy Program „Bezdomność”, w którym zostały uwzględnione działania o charakterze:

profilaktycznym – zapobiegające utrwalaniu się i poszerzaniu zjawiska bezdomności, skierowane do najbardziej zagrożonych bezdomnością grup społecznych,

osłonowym – zapobiegające degradacji biologicznej i społecznej osób bezdomnych z zastosowaniem standardowych rodzajów i form świadczeń pomocy społecznej oraz podstawowych elementów pracy socjalnej,

aktywizującym, zmierzające do wyprowadzania z bezdomności konkretnych osób i grup społecznych, rokujących perspektywy przezwyciężenia tej sytuacji.

Analizując powyższe dane można z całą pewnością stwierdzić, że problemy społeczne łączą się ze sobą, często wynikając jeden z drugiego. Bezrobocie, prowadzi do ubóstwa i wiąże się z powstawaniem takich problemów (szczególnie dotyczy to rodziny bezrobotnego) jak alkoholizm, narkomania, przemoc domowa. Brak środków do życia może skłaniać do wejścia na drogę przestępstwa, które wydaje się być alternatywą dla braku pracy. Tak jak praca daje ono środki finansowe lub materialne niezbędne do egzystencji jednak w znacznym stopniu degradowuje społeczeństwo, prowadzi do zaniku poczucia bezpieczeństwa jak i agresji wobec innych obywateli. Skrajnym przejawem wykluczenia społecznego wynikającego z ubóstwa jest bezdomność. Powodem bezdomności są brak pracy, alkoholizm, narkomania, problemy mieszkaniowe jak i nierzadko problemy psychiczne. Również problemy związane ze starością i niepełnosprawnością nie powinny być przemilczane i niezauważalne. Ludzie starsi i osoby niepełnosprawne mają prawo do godnego życia i opieki, która polegać ma nie na izolacji ich od społeczeństwa, ale wręcz przeciwnie – na włączaniu ich w nurt życia społecznego pozwalające na jak najpełniejsze wykorzystanie ich możliwości. Na terenie gminy Markowa zjawisko bezdomności nie występuje.

Do chwili obecnej w tut. Ośrodku żadna osoba nie korzystała z pomocy z tytułu bezdomności. W razie wystąpienia problemu bezdomności ośrodek podejmie współpracę z Towarzystwem Pomocy im. Św. Brata Alberta działającym na terenie Rzeszowa.

W rozdziale:

VII STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Określono termin realizacji celów: działania mają charakter ciągły.

Priorytet 1

ZGODNIE Z ZASADĄ POMOCNICZOŚCI SYSTEM POLITYKI I POMOCY SPOŁECZNEJ POWINIEN UZUPEŁNIAĆ I WSPOMAGAĆ NATURALNĄ STRUKTURĘ SPOŁECZNĄ W SAMOORGANIZACJI I KOMPENSOWANIU PODSTAWOWYCH POTRZEB

Czas realizacji:

Działania mają charakter ciągły

Priorytet 2

PROBLEMY OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWAWCZE OSŁABIAJĄCE FUNKCJE RODZINY POWINNY BYĆ DIAGNOZOWANE I ROZWIĄZYWANE, ABY ZAPEWNIĆ SWOIM CZŁONKOM OPARCIE I POMOC

Czas realizacji:

Działania mają charakter ciągły.

Priorytet 3

BEZROBOCIE POWODUJĄCE UBÓSTWO I NIEPRAWIDŁOŚCI W FUNKCJONOWANIU RODZINY

Czas realizacji:

Działania mają charakter ciągły

Priorytet 4

UZALEŻNIENIA I CHOROBA ALKOHOLOWA JAKO JEDNE Z POWAZNIEJSZYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH STAJĄ SIĘ PRZYCZYNĄ

SZEREGU NEGATYWNYCH ZJAWISK, SZCZEGÓLNIIE PRZEMOCY DOMOWEJ,
SKUTECZNIE OGRANICZAJĄC WYDOLNOŚĆ RODZIN

Czas realizacji:

Działania mają charakter ciągły

Priorytet 5

ZAPEWNIENIE OPIEKI OSOBOM TERMINALNIE CHORYM, STARSZYM
I NIEPEŁNOSPRAWNYM NIEZDOLNYM DO SAMODZIELNEGO
FUNKCJONOWANIA W ŚRODOWISKU

Czas realizacji:

Działania mają charakter ciągły

Dodano nowy rozdział **X** o następującej treści:

X. PROGRAMY UZUPEŁNIAJĄCE na lata 2009-2015

1. Gminny Program Profilaktyki Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na terenie Gminy Markowa na rok 2009
2. Program profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną.
3. Program „Uczeń na wsi”- pomoc w zdobyciu wykształcenia przez osoby niepełnosprawne zamieszkujące gminy wiejskie oraz gminy miejsko-wiejskie.
4. Realizowany w szkołach program profilaktyczny „Drugi Elementarz”.

§ 3

Nadzór nad wykonaniem powierza się Komisji Spraw Społecznych Rady Gminy

§ 4

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia

PRZEWODNICZĄCY
Rady Gminy Miejskiej
Sławomir Szlachetka